

logické, prehistorické a biologické aspekty. Objevuje se zde kontakt štěchovické série a daveleského souvrství, jsou zde kvartérní profily, závistký přesmyk, významné polykulturní osídlení, jedno z velkých evropských oppid, skalní útvary, výjimečně zachovalé přirozené suťové lesy a doubravy. Návrh počítá s propojením s objektem Šance (již na území hl. m. Prahy) a s vyhlášením této lokality za národní přírodní památku či rezervaci.

V oponentském posudku navrhuje V. Ložek ochranu Svatojánských proudů jako krajinného celku mimořádné hodnoty (který kdyby neležel v údolí Vltavy, byl by pravděpodobně již dávno vyhlášen v nejvyšší kategorii ochrany) s odkryvy v jílovském pásmu a významnými skalními útvary Bednář, Vosiny, Slapčiny a Bílá skála. Dále by měly jako VKP být evidovány nejméně tyto tři lokality: vrchol

Hvízdince v Hřebenech, horní tok Kejně u Řevnic a dolní meandry Kocáby.

Okres Praha-západ považuji z geologického hlediska za výjimečně bohatý i v evropském měřítku, bohužel právě zde jsou mezi chráněnými územími geologické lokality zastoupeny výjimečně chudě. Práce byly konány v rámci úkolu MŽP VaV 610/296-56/03/15.

Literatura

(obsáhlý soupis citovaných pramenů k jednotlivým lokalitám je uveden v obou zprávách)

CÍLEK, V. (1997): Ochrana geologických lokalit v okresech Praha-východ, Kolín a Kutná Hora. – 100 s. vč. příl. MS AOPK a Geofond. Praha.

CÍLEK, V. (1998): Ochrana geologických lokalit na okresech Praha-západ, Mělník a Mladá Boleslav. – 140 s. vč. příl. MS AOPK a Geofond. Praha.

BUDOVÁNÍ JEDNOTNÉ SÍTĚ CHRÁNĚNÝCH GEOLOGICKÝCH LOKALIT NA OKRESECH MĚLNÍK A MLADÁ BOLESLAV

The constitution of a unified network of protected geological localities on the territory of Mělník and Mladá Boleslav districts

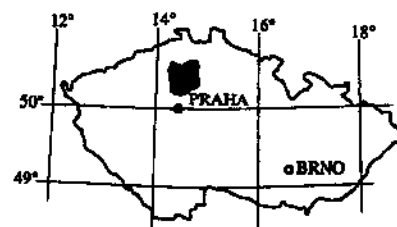
VÁCLAV CÍLEK

Geologický ústav AV ČR, Rozvojová 135, 165 00 Praha 6

Key words: Landscape protection, management, geological localities

ÚVOD

V obou předcházejících sděleních (CÍLEK 1998, CÍLEK v tomto čísle) jsem se soustředil na historii ochrany geologických fenoménů a na některé aspekty ochrany geologických lokalit včetně konkrétních řešení pro několik desítek středočeských geologických lokalit. Klíčovým pojmem je zde *geodiverzita, kterou můžeme definovat jako geologickou a geomorfologickou rozmanitost krajiny*. Geodiverzita je nutným předpokladem tolik diskutované biodiverzity a jejím důležitým rysem je její neustálý pokles následkem „plananční mánie“. Kromě celkové ochrany krajinného rázu je nutné věnovat ochrannářskou pozornost klasickým, exkurzním lokalitám, které mají nejenom vědecký význam „geofondu v přírodě“, ale také jako součást místopisu kraje i historický, vzdělávací a kulturní aspekt. Rovněž by mělo být samozřejmé chránit eponymní lokality, jako je požárská žula, skalecké křemence, závistký přesmyk a významné kontakty jednotek. Další důležitou zásadou je nepovažovat zaniklé lokality za zničené lokality – lůmek s paleontologickou lokalitou zasypanou odpadem je nutné považovat za konzervovanou lokalitu (byť se jedná o „konzervaci skládkou“) a dále jej evidovat jako VKP (významný krajinný prvek), což pro budoucnost zabezpečuje jedině – že lokalita nebude zastavěna a v případě nutnosti může být vyčištěna a obnovena.

Z obecných závěrů je nutné doporučit převedení Registru významných geologických lokalit ČR vedených na ČGÚ do elektronické, průběžně doplňované formy. Počet chráněných území je nutné udržovat na určité optimální úrovni. Je-li jich příliš mnoho, není možné zvládnout adekvátní péči, je-li jich příliš málo, nechráníme důležité lokality. Většina našich chráněných území v sobě kombinuje několik aspektů – často např. geologický objekt a botanickou lokalitu. Proto je účelné vytvořit digitální mapu extravilánů obcí, do které budou souborně zaznamenávány zájmová území ochrany přírody ve všech živých i neživých aspektech. Pokud dojde k překrývání zájmů, u zranitelných nebo výjimečných lokalit, mělo by dojít k vyhlášení chráněného území. Jedním ze základních nedostatků ochrany přírody jsou oborové seznamy lokalit s malým interdisciplinárním přesahem.

VÝZNAMNÉ GEOLOGICKÉ LOKALITY OKRESU MĚLNÍK

Registr ČGÚ eviduje na okrese Mělník 4 významné geologické lokality, z nichž tři jsou již chráněny (Sprašová rokle u Zeměch, Špičák u Střezivojic, Kokořínský důl), čtvrtou je odkryv na kralupském nádraží. Tento soupis byl doplněn o dalších sedm lokalit:

1. Kralupy nad Vltavou-nádraží: klasický profil kralupsko-zbraslavské série s řadou litologických typů, eponymní lokalita
2. Vehlovice: podzemní opukové lomy. Jedná se především o dvě podzemní komory o rozměrech až 60x80 m v opukové facii jizerského souvrství. Klasická paleontologická lokalita (ryby - A. Frič), technická památka, zimoviště netopýrů. Po konzultaci s B. Kučerou (AOPK ČR) je lokalita navržena k ochraně v kategorii přírodní památky.
3. Mlčechovosty – profil nad tratí: kalcitem tmelená pleistocenní terasa.
4. Vliněves – zatopené pískovny: lokalita nemá větší geologický význam, ale představuje náhradní stanoviště zničených lužních porostů, proto je doporučena k evidenci jako VKP s převládajícími biologickými důvody ochrany.
5. Řepínský Bundol-Tobolka: výrazně asymetrické zlomové, tektonicky podmíněné údolí se skalními výchozy.
6. Živonín – důl severně od obce: vcelku nevýrazný příklad pískovcového fenoménu.
7. Kralupy-Hostibejk: slavná, klasická lokalita tvořená arkózami a slepenci kladenské pánve, na které nasedají křídové perucké a korycanské vrstvy, objekt kvality přírodní památky.
8. Dvořákovy skály u Nelahozevsi - lokalita V tunelech: skalní defilé převážně karbonských arkóz o délce 400 m a výšce okolo 20 m, ve kterém je vyvinuta neobvyklá šíře povrchových tvarů, jaké v Čechách téměř nemají obdobu. Jedná se o římsy, převisy, drobné jeskyně, anomální voštiny, skalní kůry. Podle B. Kučery se jedná o lokalitu úrovně národní přírodní památky, kterou jsem však navrhl v nižší kategorii přírodní památky.

Pouze čtyři zjištěné lokality mají větší geologický význam. Jedná se o profil na kralupském nádraží, vehlovické podzemní lomy a o velmi známé lokality Kralupy-Hostibejk a Nelahozeves-Dvořákovy skály.

VÝZNAMNÉ GEOLOGICKÉ LOKALITY OKRESU MLADÁ BOLESLAV

Okres je považován za chudý a z geologického hlediska spíš méně zajímavý. To je dáno spíš nedostatečnou prozkoumaností než skutečným stavem. Registr ČGÚ zde eviduje tři lokality: Skalní sruby Jizery u Ptýrova, vrch Káčov u Sychrova a CHKO Český ráj. Všechny tři objekty jsou již chráněny. Soupis byl doplněn o dalších deset lokalit na následující stav:

1. Skalsko - Přední a Zadní hrádek: jako jednoznačný VKP s možným přesahem do přírodní rezervace byly navrženy

stráně ostrožny od nádraží ve Skalsku až po Zadní hrádek. Dají se zde sledovat vertikální i horizontální přechody kvádrových a vápnitých pískovců jizerských vrstev, polohy vápnitých kongrecí, drobné tvary pískovcového fenoménu. Xerothermní stráně mají botanicky významný porost, na území leží středověká tvrz a pravěké hradiště. Celek doplňuje památkovou zónu vesnice Skalsko.

2. Bezvel u Katusic: výchoz sekundárně silicifikovaných pískovců v podobě až 6m vysokých skalek se skalními miskami ve vrcholové partii Bezvelu.
3. Chloumek u Mladé Boleslavi - Švédské šance: Plošina Chlumu představuje poměrně botanicky zajímavé území se stráněmi tvořenými fosilními sesuvy. Jako VKP je navržen zbytek až 6m vysokého pravěkého valu slovanického hradiště jako významný geomorfologický prvek kulturní krajiny („měkká“ obdoba masívu Mužského).
4. Hraběčiny vyhlídky v Podjestřebí nad údolím Mohelky: 700m dlouhý pás skalek, masivů a skalních věží jizerských vrstev ve vývoji vápnitých i kvádrových pískovců je navržen jako VKP.
5. Skalní věž Zub u Strážiště: mimořádně pěkně vyvinutý geomorfologický útvar 10 m vysoké skalní věže ve skalním defilé s převisy a anastomózami vyvinutými ve vápnitých partiích jizerských vrstev.
6. Skalní věž Ondřej u Mukařova: působivý geomorfologický útvar, pravděpodobně největší věž vyvinutá ve vápnitě facii jizerských pískovců.
7. Dolní Bukovina-Křřžová jeskyně: skalní defilé s pseudokrasovými jevy.
8. Velký Radechov: neovulkanický suk porostlý květnatou bučinou.
9. Horní část údolí Skalského potoka od hranice CHKO Kokořínsko až po silnici Doubravice-Březovice: pískovcové údolí s převisy, zbytky skalních staveb (Suchý mlýn, Petrovina, Spálený mlýn) a údolním mokřadem, význam z hlediska krajinného rázu.
10. Údolní nivy Zábrdky a Mohelky: malebná, strmá údolí s širokou plochou říční nivou a strmými svahy zahloubenými do jizerských vrstev představují lokality s kombinovanými důvody ochrany (geomorfologický fenomén, krajinný ráz, botanické a zoologické lokality). Ochrana některých partií bude možná až po provedení komplexního inventarizačního výzkumu.

Jednoznačně kvalitní lokality dosahující kategorie přírodní památky nebo přírodní rezervace jsou Přední a Zadní hrádek u Skalska, Velký Radechov, Zub u Strážiště a výhledově i partie údolních niv Mohelky a Zábrdky. V. Ložek v oponentském posudku navrhuje k evidenci i skalní útvary Hořicovka a Sekanice v údolí Jizery u Mnichova Hradiště. Práce byly konány v rámci úkolu MŽP VaV 610/296– 56/03/15.

Literatura

- CÍLEK, V. (1998): Budování jednotné sítě chráněných geologických lokalit na území ČR. Případová studie pro okresy Praha-východ, Kolín a Kutná Hora. – Zpr. geol. Výzk. v Roce 1997. Praha.